

P 4 2033

1944

Leto II

Št. 2

SLOVENKA

GLASILO PROTIF. ŽENSKE ZVEZE

ZA
PRIMORSKO

Ob 26 letnici RDEČE ARMADE

Dne 23. februarja praznuje Rdeča Armada 26. letnico svojega obstoja. Na ta veliki dan slavimo rojstvo sovjetske Rdeče Armade, ki so si jo v letu 1918 ustvarili Sovjeti pod vodstvom Komunistične Partije Boljševikov.

Rdeča Armada dete sovjetskega Naroda je zrasla iz ljudstva in se tudi samo za ljudstvo bori in za njegove interese. Delavsko kmečka armada pa se ne bori samo za pravice sovjetskih narodov, ampak tudi za pravice vseh zatiranih svobodoljubnih narodov sveta. Ona je tista, ki nam je največja opora in svetel vzgled v naši narodno-osvobodilni borbi. Po hrabrem vzgledu in primeru herojstva ruske slovanske Rusije stopamo tudi mi v zadnjo fazo naše borbe.

In ob proslavi tega velikega dne vse primorske žene obljubljam in zagotavljam, da bomo vzgajale svoje sinove po svetlem vzgledu naših hrabrih rdeče-armejcev.

Naj živi veliki voditelj vseh slovanskih narodov in maršal Rdeče Armade tovariš S T A L I N!

Naj živi nepremagljiva R D E Č A A R M A = D. A., ki prinaša svobodo vsem zatiranim in izkoriščanim!

✓ TISK iz prve Pokrajinske
konference SPZZ za Primorsko

Drugega februarja so prvič v zgodovini zborovale zastopnice antifasistk cele Primorske. Prisle so žene od povsod: iz slovenske Benečije, Vipavske, Goriške, Trsta, Tolmaja, Istre, Brkinov in Trasa.

Vse srečne in zadovoljne so bile, saj so prvič v svojem življenju imele priliko povedati in izkazati vso ljubezen ter zaupanje do naroda in do svojega narodnega vodstva.

Vsem, ki so se udeležili, je zapustila mogočne vtise. Skozi usta štotine delegatk je govorila Primorska, 25 let tapana in poniževana od barbarskega fašizma. Primorska, ki je bila 29 let boj za gol narodni obstoj, za ohranitev materinega jezika. Primorska, ki se je z vsem srcem oklenila naše narodno-osvobodilne borbe, v kateri vidi edino jamstvo za svojo svobodo in svobodo vsega slovenskega naroda.

In naše žene so največ trpele pod barbarskim zatiranjem tujca. Najbolj so občutile narodno in socialno zatiranje. Z bolestjo so gledale kako so jim fašisti vrgali iz naročja otroke in jih oblačili v svoje fašistične uniforme, kako je propadal dom in kako so fašisti stezali roko po slovenski zemlji. In niti za trenutek se niso prenehali boriti, niti za trenutek niso omahovale.

Vsa ta borbenost, vse hrepenenje po svobodnem življenju je prišlo do izrazu na tej konferenci, ki je izzvenela kot mogočen poziv vsem poštenim slovenskim materam in ženam, ki mogoče še stojijo ob strani, da podpro našo pravično in junaško narodno-osvobodilno borbo, ter kot obsodba in prokletstvo vsem tistim, ki stojijo ali se bore na strani sovražnika. Iz izpovedi primorskih mater je prihajala na dan vsa ljubezen, ki jo goji do naše narodne vojske in do njenega velikega voditelja, maršala tov. Tita. - zrazile so vso svojo hvaležnost naši narodni vojski, ki je s svojimi žrtvami dosegla, da je danes Primorska s Slovensko Benečijo in Istro del nove Jugoslavije. Vzkliki "Živel tovariš TITO!" se niso hoteli poleči se bili jasni dokaz, kako primorsko ljudstvo ljubi svojo vojsko in svojega velikega voditelja, ki je posebljen izraz našega

še velike narodno-osvobodilne borbe.

Ob enem so izrekle vso svojo veliko hvaležnost bratski Sovjetski Zvezi, ki daje mogočno podporo naši borbi. S tem, da njena s slavo ovenčana Rdeča Armada zadaja hitlerjevskim tolpom sirtne udarce in jih goni proti zapadu, približuje dan končne osvoboditve za naše zaslužnjene narode. Navdušenega vzklíkajta "Živela Rdeča Armada", "Živel tovariš Stalin!" ni hotelo biti ne konca ne kraja.

Primorske matere so s ponosom pripovedovale o svojih padlih sinovih in možeh. Mlade žene so samozavestno govorile o svojih dragih, ki so padli za domovino kot junaki. Ponosno in veličastno je spregovorila mati "Junakinja" o svojih dveh padlih sinovih. Iz njenih besed je izzvenela za vest, da so žrtve naših najdražjih prinesle in prinašajo velike sadove za naš narod.

Veliko zaupanje so izrazile vodstvu narodov Jugoslavije, AVNOJ-u in našemu narodnemu vodstvu Izvršnemu odboru OF, v katerih vidijo jamstvo za srečnejšo bodočnost slovenskega naroda in vseh narodov Jugoslavije v novi federativni, svobodni Jugoslaviji, zgrajeni na bratstvu in enakopravnosti vseh njenih narodov.

Izrazile so svojo hvaležnost Centralnemu komitetu Komunistične Partije Slovenije, brez katere ne bi bilo veličastne borbe slovenskega naroda za svobodo in srečnejše življenje. KPS je bila zmožna v najtežjih trenutkih slovenskega naroda povezati ves slovenski narod v Osvobodilno fronto in ga povesti v borbo proti okupatorju. Komunisti so bili in so najboljši in najpovrtovalnejši borci v vrstah naše narodno-osvobodilne borbe. nglasno so izrekle svoje zaupanje in priznanje in kot voditeljci narodno-osvobo-

čilne borbe.

Pripovedovale so, o svojem upanju, da bo prinesla Primorski rešitev bivša Jugoslavija. Toda v aprilu 1941. se je do kraja pokazala vsa gniloba nekdanje jugoslovanske vlade, ki je narod v najtežjih trenutkih zapustila in odšla na varno. Iz aril vseh navzočih žena je zadonela enoglasno obsodba jugoslovanske begunske vlade s kraljem Petrom II. na čelu. "Oni so tisti, ki so nas izkoriščali, prodali in zanetili bratoborno klanje je odnevalo po dvorani. Postavile so zahtevo, da zavezni ki priznajo našo novo vlado s tov. Titom na čelu, ter ob sodijo izdajalsko begunsko vlado in kralja Petra.

Z ogorčenjem so obsodile Mihajloviča in njegove četnike in z zaničevanjem in gnusom so govorile o Kučniku in njegovih švabobrancih, ki pomagajo Hitlerju u ničevati naš narod. Vse delegatke so bile globoko pretresene, ko je neka tovarisica pripovedovala o grozotah, ki jih počenjaajo Nemci skupno z izdajalskimi švabobranci v Ljubljani. Noč za nočjo vozijo ljudi v zapore. Žene pošiljajo v Berlin, moške pa v Dachau, ki ga imenujejo večni ogenj slovanstva. V tem taborišču noč in dan gori krematorij in sprejema vase žrtve.

Delegatke so se zaklele, da ne bodo dopustile, da bi domobranci razbili narodno enotnost na Primorskem. V današnji borbi, ko divja po vsem svetu boj proti suženjstvu in tiranstvu, je mesto vsakega poštenega Slovence v Narodno-osvobodilni vojski. Z ogorčenjem so obsodile ne samo švabobrancelje, ampak tudi "sredince", ki stojijo ob strani v tej borbi.

Izjavile so, da se ne smejo zanašati, da nas bodo drugi osvobodili. Dobro se moramo zavedati, da je edino oborožena borba pod vodstvom marsala Tita edina pravilna pot slovenskega in vseh narodov Jugoslavije.

Pozvale so vse matere in žene naj z vseni silami podpre mobilizacijo v narodno vojsko in naj pošljejo svoje sinove in moške v partizane. Izrazile so svojo

pripravljenost prevzeti na svoja ramena vso težo dela v zaledju, samo da bo lahko šlo čim več moških v partizane. V dvorani so zadoneli enoglasni klici: "Vsi v partizane, vse za partizane!"

Za vse prisotne bo ostala ta prva konferenca primorskih žena in deklet nepozabna. Čutile smo, da se uveljavljajo žene z vso silo v političnem življenju svojega naroda. Prvič v zgodovini so primorske žene govorile o političnih smernicah in razpravljale o svoji usodi in o usodi vsega naroda ter so pri tem pokazale vso svojo zrelost. Pokazale so, da se zavedajo svoje enakopravnosti, ki jo jim je prinesla narodno-osvobodilna borba slovenskega naroda. Dokazale so, da so vredne tega zaupanja in da so tudi sposobne doprinesti velik del k današnji borbi slovenskega naroda in k bodoči izgradnji svobodne slovenske domovine.

Katja.

POTEK KONFERENCE

Od vseh strani primorske zemlje so se zgrnile zastopnice naših borbenih žena in deklet na prvo Pokrajinsko konferenco. Članice SPŽZ, ki so prihiteli iz bližnjih vasi, so skupaj z delegatkami napolnile do zadnjega kotička prostorno dvorano, ki je bila za to priliko okrasena z zelenjem, med katerim so se prepletali trakovi slovenske trobojnice. Na pročelju so visele slovenska, jugoslovanska in ruska zastava, slika našega marsila in voditelja tovariša Tita in slika voditelja vseh zatiranih narodov tovariša Stalina. Po stenah so se brali napisi: Živel tovariš Tito, Naj živi tovariš Stalin, Živela NOVJ, Živela nepremagljiva Rdeča Armada, Živela naša nova vlada, Živela APZ, Živela SPŽZ itd.

OTVORILNY ZBOROVANJA

Ob 10 uri se je pričelo zborovanje. Naši borci so razvili zastavo in po dvorani je zadonel močeno in slovesno: "Naprej zastava slave..." Nad 20 let je to pesem snula v srcih primorska žena, nad 20 let ni smela glasno preko ustnic. Dne 2. februarja se je razlila po dvorani. Njeni zvoki so božali in izsvetljali solze sreče in zmagooslavja.

Tovarišica Natasa, članica pokrajinskega odbora SPŽ za Primorsko je otvorila prvo pokrajinsko konferenco slovenskih žena in deklet na Primorskem in poudarila, ta edinstven trenutek, ker še nikdar do tedaj se niso zbrale slovenske primorske žene, da bi razpravljale o svoji in svojih otrok usodi in o usodi vsega naroda.

Pozdravila je vse navzoče, v prvi vrsti tovarišico Angelo, predsednico Glavnega odbora SPŽ za Slovenijo in tovarišico Heleno, članico glavnega odbora SPŽ za Slovenijo. Po dvorani je zadonel vzklík: "Živel Glavni odbor!" Nato je pozdravila tov. Vilfana, podpredsednika Narodno-osvobodilnega odbora (Pokrajinskega odbora OF za Primorsko Slovenijo) in člana pokrajinskega komiteta KPS za Primorsko. Sledilo je vilharno vzklíkanje Pokrajinskemu NOO, PK-ju in tovarišu Vilfanu. Pozdravila je tovariša Damjana, sekretarja poverjenišтва PK ZKM za Primorsko. V dvorani se je dvignilo vzklíkanje: "Živela borbena primorska mladina!"

Nato je tovarišica podala besedo tovarišici Angeli, ki je v imenu glavnega odbora SPŽ najpri- srčneje pozdravila vse zborovalke in jim želela obilo uspeha pri njihovem delu. Prinesla je borbene pozdrave z onstran bivše državne meje primorskim ženam. Rekla je: "Žene onkraj starih meja vsi

mo, da ste bile ve tiste, ki ste ohranile slovenski jezik. S svojo borbo ste preprečile vse naklepe italijanskih fašistov, da bi iztrebili slovenstvo v tej naši prelepi deželi. Vem, da boste zna le tudi v bodoče čuvati enotnost slovenskega naroda in enotnost narodov Jugoslavije, kot je naročil tovariš Tito (Burni vzkliki: "Živel tovariš Tito!") On je postavil temelje za novo Jugoslavijo. (Vzkliki: "Živela nova Jugoslavija! "Vaša božična akcija, s katero ste pripravile 20.000 pake = tova našim borcem zgovemo priča o veliki ljubezni, ki jo gojite do naše vojske.

Zahvaljujem se vsem primorskim ženam, za vso pomoč, ki so jo nudile našim internirancem, ko so se vsi onemogli vračali iz Gonarsa in drugih taborišč.

V imenu Centralnega odbora APŽ vam prinašam pozdrave tovarišic iz Hrvaške, Bosne, Črne gore in Makedonije. (Vzkliki: "Živele naše sestre z juga! "Tovariš Tito je dejal, da je ponosen na delo, ki ga vrše naše žene. Me žene moramo biti de = sna roka naši vojski in naši narodni oblasti. Me matere, ki smo s težavo rodile otroke bomo podpirale našo vojsko, ki je jamstvo za srečnejšo bodočnost naših otrok."

Tovarišica Nataša se je toplo zahvalila za njene iskrene besede in podala besedo tov. Vilfanu.

POZDRAVNI GOVOR TOVARIŠA VILFANA

Tov. Vilfan je prinesel borbene pozdrave Pokrajinskega odbora in Pokrajinskega komiteta KPS za Primorsko Slovenski Protifašistični ženski Zvezi in čestitke k njenemu delu, z željo, da bi dosegle v bodoče še večje uspehe. Rekel je, da če bi ne bilo sodelovanja žena in deklet, ne bi bili

tam, kjer smo, ne bi bili na pragu svobode.

"Ve žene in dekleta ste se izkazale povsod. Polno je tistega drobnega dela, ki ste ga ve izvršile. Spominjam se samo vaše božične akcije in mislim, da pravilno tolmacim misli naše vojske, ce vam izrečem v njenem imenu se enkrat zahvalo. (Vzkliki: "Živela naša hrabra vojska! Živeli naši partizani!") Ve ste steber političnega dela. Če pridem na zborovanje in vidim na njem večino žena in deklet, vem, da bo zborovanje dobro uspešno. Žene niso nikdar krenile s poti borbe, ki jo je začel izvršni odbor. (Burni vzkliki: "Živel Izvršni odbor!") Matera, ve ste dale kar imate najdražjega. Dale ste svoje sinove v partizane. Marsikateri izmed njih je žrtvoval svoje življenje za svobodo naše domovine. Penili so vas po ječah, mučili so vas. Tudi marsikatera od vas nas je za vedno zapustila. Spominjam se tistih deklet, ki so prišle ukaželjne v politično šolo, pa se je našel nekdo, ki je pripeljal zločinske morilce (Vzkliki: "Smrt izdajalcem!")

Eno moramo priseči za tiste, ki podpirajo okupatorjo in njegove bande, ki so krivi smrti naših najbolj sihi, za tiste nič drugega kakor smrt!

Vam, da ste se odločile, da boste izdržale v tej borbi do konca. A vendar si želite, da bi bilo kmalu konec in se sprašujete, kako je na fronti. Tam na vzhodu zmaga Rdeča Armada pod vodstvom tovariša Stalina (viš harno vzklikanje Rdeči Armadi in tov. Stalinu) bliže se Estoniji in Bolkanu in s tem tudi nam. Dne 23. februarja bo praznovala svojo 26. letnico. Če bi je ne bilo, bi tudi mi še dolgo čakali na svobodo. Njej se imamo zahvaliti, da se ji bližamo. Naj ne bo vrha, kjer bi ta dan ne goveli kresovi, naj ne bo kraja, kjer bi ne bili napisali hvaležnosti, kjer bi ne proslavljali tega dne na dostojen način. (Vzkliki: "Bomo!")

Vse poznate dobro sklepe AVNOJ-a, ki je dokončno potrdil, da bo ta naša sveta zemlja pripadla samo in edino Jugoslaviji. Če bi še kak tujec hotel preko naših

meja, bodo stali za mejo vsi Slovenci in vsi Slovani, tja do Vladivostoka. AVNOJ je postavil novo vlado, kateri načeljuje tovariš Tito, ki že tretje leto vodi borbo proti okupatorju. In prav mi Slovenci smo predlagali, da se podeli tovarišu Titu naslov Marsala (burno vzklikanje: "Živel maršal Tito!") Begunska vlada je organizirala bratovorno vojno, ki pomaga okupatorju. V našo novo Jugoslavijo ti ljudje nimajo dostopa. In to vlado je organiziral kralj Peter (Vzkliki: "Dol z njim!")

Prihajam s predlogi in nasveti za nadaljnje delo. Treba je, da prevzamete naše častno odgovornost v našem javnem življenju. Tako malo tovarišij je v terenskih odborih. Morale bi biti v gospodarskih komisijah, roditeljskih svetih in v vsej javni upravi. Zavedati se morate, da ste enakopravne v borbi. Če boste v njej sodelovale, bomo z lahkoto premagali težave, ki nas ločijo od končnega cilja. Se daj boste pretresale svoje delo in naredile načrt za bodočnost. Ve slovenske matere in žene ste vir življenja slovenskega naroda. Ko gradimo Slovenci svoj narodni dom stopa v ospredje slovenska žena, ki postaja enakopravna svojemu moškemu tovarišu. Odpira se ji pot svobode. Strli bomo fašizem, ki je nas Primorske Slovence tlačil 25 let in s tem bomo strli tudi tistega, ki je izrabljal ženo in jo najbolj zapostavljaj. Naj živi slovenska žena, najzvestejša pobornica nove Jugoslavije, naj živi močna, trdna Jugoslavija! (Burno in dolgotrajno vzklikanje in ploskanje.)

Tople in borbene so bile besede tov. Vilfana. Prišle so iz srca in segle naravnost v srce.

Tovarišica Natasa se mu je zahvalila zanje in podala besedo tov. Damjanu, ki je najprej pozdravil v imenu mladine zborovanje žena in deklet. V svojem govoru je povelical primorsko mater, katera je rešila otrokom slovenski jezik, katera je vzgo-

jila mladino, da z lahkoto prenaša žrtve, ki jih terja danes naša narodno-osvobodilna broba. Propadla je vsa tista trhla fašistična stavba, ki je zastrupljala našo mladino in propadlo bo vse, kar nima v narodu korenin. Čim večje bo naše sodelovanje v borbi, tem bližja je svoboda. Zato na delo za pomoč naši vojski!

Ko je tovariš Damjan končal svoj govor se mu je tovarišica Nataša zahvalila in podala besedo tovarišici Katji, katera je dala podrobno poročilo o dosedanjem delu.

Podala je razvoj ženskega gibanja v bivši Jugoslaviji in razvoj in organizacijo SPŽZ v Sloveniji. Konkretno za Primorsko pa je navedla njene uspehe in izrekla izrecno pohvalo tovarišicam iz Brkin, Krasa in Pivke. Na osnovi že doseženih uspehov je pozvala vse borbene Primorke na še večjo delavnost in pomoč naši narodni oblasti ter naši vojski.

Njenemu poročilu so sledili viharjni vzkliki naših partizanskih vojski, Protifašistični ženski Zvezi, Kati Penjovič, predsednici APŽ in prvemu kongresu SPŽZ za Primorsko.

S tem je bil dopoldanski program končan.

Popoldne se je zborovanje nadaljevalo. Politični referat je podala tovarišica Angela, predsednica Glavnega odbora SPŽZ za Slovenijo.

REFERAT TOV. ANGELE

"Tovarišice primorske Slovenke! Prvič v zgodovini boste lahko danes izrazile svoje narodno prepričanje in obsodile vse, kar je krivo vašemu 25 letnemu trpljenju. Danes smo vse Slovenke prvič v zgodovini slovenskega naroda enakopravne. Prvim partizanskim edinicam, ki so organizirale prve partizane na Primorskem, se moramo zahvaliti, da se je podrla meja, ki nas

je ločila 25 let, in da lahko zborujemo.

Žene onstran starih meja smo vedno razumele vašo bol, v katero vas je pahnil fašizem, ki vam je jemal sinove za svoje osvajaalne boje v Abesiniji in Španiji in končno za rusko fronto. Če ste pričakovale rešitve od stare Jugoslavije. Ma pa smo vedele, da vas ona ne more rešiti, ker nje na vojska ni bila ljudska, temveč vojska petokolonskih generalov kakor je Rupnik. Njeni voditelji so hujskali narode drugega proti drugemu in ko je prišla vojna vihra, so njene narode prodali."

Očrtala nam je vso gnjilobo razmer, ki so bile v Jugoslaviji, in borbo Komunistične Partije proti fašizmu, ki si je vtiral pot v Jugoslavijo. Prišlo je do napada hitlerjevske Nemčije na Jugoslavijo. Radi izdaje generalov in politikov je Jugoslavija v nekaj dneh propadla. Okupacija, ki je sledila, nam je prinesla trpljenje, prinesla nam je pa tudi narodno-osvobodilno borbo. V tih težkih dneh je Komunistična Partija Slovenije dala pobudo za ustanovitev Osvobodilne fronte. V narodno osvobodilnem boju sodeluje v polni meri tudi žena. Žena se bori kot borka, bolničarka in politična delavka ob rami svojega moškega tovarisa in postaja z njim enakopravna.

Leta 1941. sta bili pred nami dve poti: pot časti in pot hlapčevstva. Če bi sprejeli drugo, bi naši sinovi krvaveli na ruskem bojišču za tuje interese. Slovenske žene so to razumele do dna. Z vsemi močmi so podprle partizanstvo, v katerem je naša rešitev. Tov. Angela je opisala nastanek naših partizanskih enot, ki so zrastle v mogočno narodno osvobodilno vojsko. Pokazala je na klaverno penasiranje Hitlerjevih pomočnikov bele in plave garde, ki so krivi, da je na tisoce

naših domov požganih, da je na tisoče naših ljudi trpe-
lo in še trpi po taboriščih. Jamstvo, da vse trpljenje
in vsa prelita kri ne bo zastonj, so sklepi AVNOJ-a, la-
ni novembra meseca. Tov. Angela nam je podala kratko a
jasno sliko o pomenu naše nove jugoslovanske vlade pod
vodstvom tovaroša Tita, ki bo znala očuvati vse pride-
bitve triletno narodno osvobodilne vojske narodov Jugo-
slavije.

Tov. Angela je končala svoj referat z izrazi občudo-
vanja slavne Rdeče Armade in za požrtvovalno delo na-
ših ruskih sestra. "Slovenske žene bomo sledile vzgledu
ruskih žena. Delale bomo za našo vojsko, živeli bomo le
za naše osvobojenje."

Njen govor so neprestano prekinjali vzkliki in plo-
skanje tovarišic. Vzklikale so naši vojski, AVNOJ- u, to-
varišu Titu, Komunistični Partiji Slovenije, Centralnemu
komitetu KPS in njegovemu sekretarju tov. Luki; z nepopi-
snim navdušenjem so pa prekinjale govorico, ko je govo-
rila o borbah in zmagah Rdeče Armade z vzkliki tovari-
ša Stalinu, Sovjetski Rusiji, Rdeči Armadi in ruskim se-
stram. Pogovoru je sledilo vihrano ploskanje, vedno novi
in novi vzkliki so se trgali iz prs zborovalk. Zdelo se
je, da jih ne bo konca.

Ko se je dvorana počasi pomirila, je tov. Nataša otvo-
rila debato.

K debati se je oglasilo 28 tovarišic. Ni pa bila to
navadna debata, kot je običajno pri takih zborovanjih.
Bile so navdušene in pretresljive izpovedi tovarišic o
trpljenju in o borbi vsega naroda. Govorilo je njihove
srce do kraja predano naši narodni osvobodilni borbi. Te
izpovedi so priklicale vsem navzočim solze v oči. (Pri-
zore iz debate bomo objavili v prihodnji številki. Opom-
ba uredništva.)

Na koncu debate je vsa dvorana enoglasno obsodi-
la podle domobranske izdajalce, Hitlerjeve biriče in val

pte, ki pomagajo hitlerjanskim barbarom uničevati slovenski narod. Obsodile so izdajalsko begunsko vlado v Kairu, ki je iz tujine organizirala bitno morno klanje in se vdinjala Hitlerju. Obsodile so izdajalskega kralja, ki je središče, okoli katerega se zbira vsa protiljudska klika, ki upa, da se s pomočjo kogarkoli zopet vrnila v Jugoslavijo in ponovno sedla jugoslovanskim narodom na vrat. Zahtevale so, da naj zapadni zavezniki obsodijo begunsko vlado in prekinejo z njo vse stike. Obsodile so pa tudi vse tiste, ki stoje v današnjem narodno osvobodilnem boju ob strani in čakajo, da jih bodo drugi rešili. Tovarišice so poudarjale, da si bomo le z borbo priborili svoje mesto v bodočem svetu, ne pa z brezplodnim govoričenjem, kot delajo takozvani "sredinci". Enoglasno je zagrmelo po dvorani: "Vsi v partizane! Borba je naša edina pot!" Delegatione so soglasno sklenile, da bodo žene prevzele v zaledju na svoja ramena vse delo, upravno in politično. Vsi moški morajo v partizane, da bo čim prej zavihrala v naši svobodni domovini slovenska zastava s peterokrako rdečo zvezdo.

REFERAT TOV. HELENE

Referatu tov. Angele je sledil organizacijski referat tov. Helene, članice Glavnega odbora SPŽZ. V njem nam je podrobno očrtala kako je nastala na pobudi osvobodilne fronte SPŽZ, v kateri je lahko tudi slovenska žena in mati borka za svobodo slovenskega naroda, ne da bi zgrabila za puško in se locila od svojega doma in otrok. Na kratko je opisala organiziranje SPŽZ na Primorskem in organizacijo SPŽZ ter APŽ, v kateri so povezane tovarišice iz vse Jugoslavije. Izcrpno je govorila o

vseh nalogah ,ki jih izvršuje in ki jih ima SPŽZ. Osnova vsega dela,ki smo ga izvešile in ki se sto-
ji pred nami pa je zgraditev novega človeka,pošte-
nega,resnicoljubnega in svobodnega,ki ga mora obli-
kovati kot vzgojiteljica slovenska žena.Končala je
svoj referat z vzklikom:"Naj živi slovenska žena,
ustvariteljica novega človeka,ustvariteljica tova-
rištva svobodnih,veselih in delavnih ljudi!"

Tudi po tem referatu se je razvila živahna de-
bata.

Po zaključeni debati je tov.Orana prečitala po
zdravne brzojavke AVNOJ-u in Nacionalnemu komitetu
osvoboditve Jugoslavije,tovarišu Titu,Izvršnemu od-
boru OF,Centralnemu komitetu KPS za Primorsko Slove-
nijo,Pokrajinskemu komitetu KPS za Primorsko Slove-
nijo in Glavnemu odboru ZKM.Vsi pozdravi so bili
z navdušenjem sprejeti.

Sledila je volitev.Izvoljen je bil ves dosedan-
ji odbor.Vanj je bila sprejeta ena nova članica.Za
častno članico Pokrajinskega odbora SPŽZ pa je bila
izvoljena na splošno željo mati Junakinja.

Zborovanje se je zaključilo z vzklikanjem tova-
rišu Titu in s pesmijo "Naprej zastava slave..."

Zvečer je bil prirejen lep kulturni večer.(O
tem bomo poročali v prihodnji številki.Op.uredništva)

M a r a .

*POZDRAVNE BRZOJAVKE POSLANE S PRVE
POKRAJINSKE KONFERENCE SPŽZ ZA PRIM.*

AVNOJ-u IN NACIONALNEMU KOMITETU OSVOBODITVE
JUGOSLAVIJE

Primorske žene zbrane na svoji prvi širši Pokrajini

ski konferenci pošiljamo borbene in plamteče pozdrave AVNOJ-u in naši prvi pravi ljudski vladi Nacionalnemu komitetu osvoboditve Jugoslavije, za vedajoč se velikega dne drugega zasedanja AVNOJ-a in njegovih odlokov med njimi odlok o priključitvi Primorske k novi Jugoslaviji.

Primorske žene so na svoji prvi konferenci obsodile begunsko vladu s kraljem Petrom na čelu radi njenega izdajalskega delovanja, ker poma-ga Nemcem pobijati naše partizane in požigati naše domove.

Primorske žene zahtevamo od zapadnih zavezni-kov, da takoj prekinejo stike z izdajalsko begun-ski londonsko vladou in priznajo Nacionalni komi-tet osvoboditve Jugoslavije kot edino zakonito pravo ljudsko vladou.

PRVEMU MARŠALU JUGOSLAVIJE TOVARIŠU T I T U

Zastopnice vseh borbenih žena Primorske, Sloven-ske Benečije in Istre pošiljajo s svoje prve kon-ference svoje borbene plamteče pozdrave Vam geni-jalnemu vojskovodji in Vrhovnemu komandantu narod-no-osvobodilne vojske Jugoslavije, ki nas je s svo-jo krvjo rešila 25 letnega suženjstva. Zavedamo se, da je naša s slavo ovenčana vojska pod vašim vodstvom jamstvo za našo svobodo in srečnejšo bu-dočnost v novi demokratični svobodni Jugoslaviji.

IZVRŠNI ODBORU OSVOBODILNE FRONTI SLOV.
NARODA

S svoje prve Pokrajinske konference vam pošilja-mo kot zakonitemu zastopniku slovenskega naroda protifasistke s Primorskega svoje borbene pozdra

ve in vam izrekamo svojo globoko hvaležnost in pri
znanje za modro vodstvo slovenskega narodno-osvobō
dilnega gibanja iz katerega je zrasta Narodno-osvō
bodilna vojska Slovenije, ki je osvobodila našo Pri
morsko iz 25 letnega suženstva italijanskega barbar
skega fašizma.

CENTRALNEMU KOMITETU KOMUNISTIČNE PARTIJE SLOVENIJE

S prve Pokrajinske konference pošiljamo Primorske
žene protifašistke Komunistični Partiji Slovenije
svoje borbene in hvaležne pozdrave. Zavedamo se, da
Primorska ne bi bila osvobodjena brez osvobodilne-
ga gibanja slovenskega naroda, katerega ne bi bilo
brez KPS. Še posebej pa pozdravljamo Komunistično
Partijo kot prvoboriteljico za enakopravnost žene
in kot poroka, ki bo vedno na vsakem koraku ščiti-
la pravice žena.

CENTRALNEMU ODBORU APŽ ZA JUGOSLAVIJO

Primorske žene in dekleta zbrane na prvi Pokrajin
ski konferenci SPŽZ vam pošiljamo borbene sestrške
pozdrave. Zavedajoč se svoje dolžnosti v narodno-o
svobodilni borbi bomo z vsemi silami podprle junā
sko borbo in napore žena vse Jugoslavije za zgraā
ditev boljše, srečnejše skupne domovine, v kateri
bodo tudi žene dobile vse pravice.

8. MAREC: PRAZNIK VSEH BORBENIH ŽENA

Pred leti je predstavljal 8. marec kot praznik bor-
be delovnih žena vsega sveta. Od takrat naprej so
delovne žene na ta dan demonstrirale po ulicah ve-

likih mest in dajale duška svojemu sovraštvu do vseh onih, ki so vzdrževali ženo v suženstvu, ki so izkoriščali človeka po človeku. Večkrat so bile te demonstracije razbite s policijskimi per-dreki in bajoneti žandarjev. Toda borbe žena ni-so mogli zadušiti, ker je je vodil delavski raz-red s svojo revolucionarno Partijo na čelu, ki v borbi nikdar ne kloni. Tako je proslava 8. mar-ca začela kot borba za žensko enakopravnost.

8. MAREC PRAZNIK BORBENIH ŽENA, PRAZNOVAN V ZNA-MENJU BORBE PROTI KRIVIČNI VOJNI

V prvi svetovni vojni, imperialistični vojni, ki je gnala družinske očete v vojne klavnice, so o-stale matere in žene s svojimi otroki samo doma s skrbjo, kako preživeti družino. Treba je bilo rešiti svet tega neplodnega klanja, te krivične vojne. Delavski razred je prevzel nase to nalogo. Ruske delavke so prve odgovorile na poziv Leni-na, ki se je glasil: "Mirni in delavni prenehajte s tem meščojnim klanjem, ki je v korist osvaja-jcem!" Žene in matere mnogih zatiranih narodov so se odzvale temu pozivu. Najglasneje in najodločne je dvignila svoj protest proti krivični vojni Roza Luxemburg, znana bojovnica za ženske pravi-ce. Tedaj so si delavne žene zbrale 8. marec za mednarodni ženski dan. Ta dan so izbrale zato, ker se je na ta dan vršila prva demonstracija, katero so ameriške žene zahtevale enakopravnost.

V letih 1914.-17. je bilo največje zlo im-perialistična vojna, največji sovražnik žena in mater so bili netilci te vojne. In zato se je 8. marec v vseh letih proslavljal v znamenju ostre borbe proti vojni. Na ta dan so žene manifestira-le svojo borbo. "Koncu krivični vojni!" Na čelu

te borbe je bila ruska Partija boljševikov.

Najlepša proslava 8.marca je bila ona, ki je za ruske žene pomenila konec vojne. To je bilo leta 1917, ko so ruske žene šle na ulico in manifestirale svoje zahteve: "Mir in kruh!" Takrat so ruski vojaki skupne z delavci obrnili orožje proti zasovraženim carskim oficirjem. Stavkujoči so si podali roke z ženami in vojaki, osvojili so Petrovgrad. Tako so ruske žene proslavile svoj zadnji 8.marec v suženstvu. Takrat so dosegle enakopravnost in svobodo, blagostanje in mir. Od tedaj je ženski dan za sovjetske žene praznik svobode in proslavljale so ga kot takega vse do te vojne. V letih borbe proti fašizmu pa ga slaviijo v znamenju borbe proti smrtnemu sovražniku, nemškemu fašizmu. V sovjetski domovini so spoznale, kaj se pravi biti srečna žena in mati in za to srečo se borijo kot levinje. Njihova ljubezen do Rdeče Armade je neizmerna, njihova pomoč Rdeči Armadi je nad vse izdatna.

V stari Jugoslaviji mnogo nismo vedele za 8.marec. Nismo vedele, kaj nam grozi od fašizma, dokler nam ni Komunistična Partija pokazala vso nevarnost ki grozi ženi in materi in vsemu narodu od tega zla. KP nam je odprla oči: "Ne delajte si utvar! Laž je, da vam fašizem nudi mir, in dom, in družinsko srečo!"

In res, kar je KP v svoji previdnosti prerokovala, se je zgodilo. Razgalil se je fašizem v svoji okrutni, ostudni goloti. Mater in žene smo doživele najhujše, kar nas more doleteti: požigajo nam domove, morijo nam otroke, ubijajo može, posiljujejo hčere, streljajo sinove.

Letošnji 8.marec je že tretji, ki ga praznujemo v znamenju borbe proti fašizmu, okupatorju, za osvoboditev našega naroda in vseh narodov Jugoslavije. Kaj

ti mednarodni ženski dan praznujemo vedno v smi
slu mobilizacije vsah ženskih sil za dosega ti
stih ciljev za katere se žene takrat borijo.
Pred 30 leti so se borile za enakopravnost. V le
tih svetovne vojne so se borile proti krivični
vojni, po končan svetovni vojni spet za ženske
pravice, sedaj se borimo za znago narodno-osvobo
dilnega gibanja, za mir, toda ne za mir za vsako
ceno, temveč za zmagoviti, zmagoviti mir, ki ga ne
bomo dosegli drugače, kot z najostrejšo borbo.

In zato homo letošnji mednarodni ženski dan praznovala v znamenju velike ljubezni do naše vojske. Dale bomo naši vojski več, kot smo dale dosedaj, da bo še bolj zmagovita bila po sovražniku in ga dokončno izgnala z naše svete zemlje. Praznovala bomo 8. marec skupno z ženami vse Jugoslavije, ker smo vse ena sama enotna protifašistična zveza žena. Naša vojaka se pod modrim voštvom maršala Tita, bori za svobodo vseh narodov Jugoslavije in me bomo pomagale da se njihova enotnost še bolj poglobi.

(Iz okrožnice Glavnega odbora)

PRIMORSKA MATI

Na prvi Pokrajinski konferenci SPZZ sem se srečala z materjo, ki ji pravijo radi njenega junakškega ponašanja pren nemškimi okupatorji junakinja.

Sedela je v prvi vrsti, še opazila je nisen, dokler ni vstala s svojega sedoča. Bila je visoka, krepka in lepa žena, oblečena v preprosto črno obleko. Glavo so ji pokrivali le črni lasje,

med katerimi še nisi opazil sivih pramenov. Vsa nje na pojava je bila v skladu z njo samo. Vse oči so se obrnile k njej in jo nape gledale. Pocasi kakor da bi zbirala svoje misli je spregovorila. Njena beseda je bila jasna in krepka, osvojila je takoj vse poslušalce, pritegnila vsa srca. Prej glasna dvorana je hipoma postala tiha, onemela in prisluhnila besedam matere Junakinje.

Tako-le je govorila junakina mati.

"Tudi jaz sem mati treh partizanov. Dva sta mi že padla in ni mi žal, da sem vzgojila take sinove. Naj ne bo matere, ki bi ji bilo žal, če bi njen sin ali brat padel v boju za svobodo, naj ne bo matere, ki bi dala svoje sinove belogardistom. Fašistom ste dajale svoje sinove. Kadar je fašizem klical nihče ni rekel. Ki ne gremo! Sedaj ko kliče naš narod se nekatere matere izgovarjate na bolne sinove in ne mislite na sramoto, ki vas bo občila tisti čas, ko bomo zadihali svobodno. Izgovarjate se, da vam bodo požgali hišo, če bo šel sin v partizane. Kaj zato, če jo požgo, saj bomo po vojski zgradili novo, lepšo in večjo. Sedaj se pripravljamo na nekaj velikega in za to veliko moramo žrtvovati vse."

Njeni stavki so presunili navzoče. V globoki ganjenosti je zapela dvorana: "Kot žrtve ste padli..." Tudi mati junakinja je pala in bila je visoko vzrovnana. Njena pest je bila krčevito stisnjena in je klicala po maščevanju. Njen glas je bil mehak in čist. Očeh sta ji blesteli dve svetli solzi. Vedela sam, da je v tistih trenutkih videla v duhu svojega dva fanta, krasna mladeniča, katera je žrtvovala za našo svobodno borbo.

V odmoru son stopila k njej. Rada bi se bila še kaj pogovorila z njo, izvedela še kaj iz njenega življenja.

"Tako vesela sem, da sem te spoznala, tovarišica. Tvojega sina sem spoznala že pred meseci, krasen fant je!"

"Ali ti mojega sina poznas? mi je rekla in postala takoj bolj zaupna do mene.

Pogovorili sta se tako, kakor bi bili znanci že dolgo vrsto let. Grozne dneve je prestala mati Junakinja v zadnjih mesecih te naše borbe. Ni kdar se ji ne bodo izbrisali iz spomina, ker se zbrisati ne dajo. Še zamaniš jih kopaj.

Po razsulu Italije se je odločil tretji sin, da gre v partizane. Velik, stasit mladenič je bil, življenja in upanja poln. Prisrčno sta se pozdravila in poslovila z materjo tisti večer in nista niti od daleč slutila, da se poslavljata poslednjič. Ni slutila, da bo za vedno izgubila svojega otroka, ki je odhajal čez domači prag in stopil na trdo cesto. Izdajalčeva stopinja mu je sledila prav do podrtije, kjer je prenočil. Proti jutru so prišli Nemci in so ga ubili. Zdrav je zapuščal prejšnji dan domačo vas, artev se je drugi dan vračal vanjo. Nemci so ga pripeljali na lojterskem vozu vsega razmesarjenega in in krvavega. Sklicali so skupaj vso vas, koteli so vedeti čigav je. Zatajiti je morala svojega otroka, čeprav se ji je srce trgalo od bolečine. Niti ena solza ni smela preko njenega lica. Nemški psi pa so lajali vanjo, da je psica in ne mati ker ne joče za svojim otrokom. Ona pa je morala tajiti, tajiti do skrajnosti. Šele ko so ji pokazali njegovo legitimacijo s sliko, ni mogla tajiti več. Namesto, da bi spremljala svojega mrtvega otroka na njegovi poslednji poti, je morala v zapor.

Dva sinova je žrtvovala za svobodo naše

Primorske, za vsakega posebej je trpela, a trpljenje je ni strlo, le ojeklenelo jo je. Gledala sem jo pozneje, kako je spremljala z največjo pozornostjo po tek konference in zdelo se mi je, da živita njena dva mrtva sinova v njenem delu.

OBJAVA

Razpisujemo plemenito tekmo okrožij, rajonov in vasi v nabiralnem mesecu od 8.II. do 8.III.44. V tem mesecu bomo pridno zbirale vse potrebno za naše ranjene borce. Točnejša navodila so dobili okrožni odbori SPŽZ. Prihodnjič bomo objavile imena okrožij, rajonov in vasi, ter imena tovarišic, ki se bodo izkazale najboljše pri tem delu.

Pridno na delo, naše geslo v tem času mora biti: "Vse za naše ranjene borce!"

Smrt fašizmu - svoboda narodu!

Pokrajinski odbor SPŽZ za Prim.

Okrožja tekmujejo

Kraško okrožje je nabralo v januarju preko 50.000 L. prostovoljnih prispevkov, 56 kg. masti in 23 l. olja. V Trstu je postavljen okrožni odbor in tovarišice so se z vso pozitivnostjo vrgle na delo. - V okrožju Brkini so prirejale masovne mitinge po vaseh v zvezi s kampanjo za AVNOJ. - Tovarišice iz Tolminskega okrožja so organizirale delavne čete, ki pridno delujejo. Pivsko okrožje se je v zadnjem mesecu zelo dvignilo in ga danes stejejo v vrsto najboljših okrožij. - Ajlovske okr. je nabralo v januarju 51.890 lir prostovoljnega prispevka in posojila.

Pokrajinski odbor SPŽZ za Primorsko

CENA 2.- LIRI

TEHNIKA-MATAJUR-